

УДК 343.237:343.36

СУБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ПРИДБАННЯ, ОТРИМАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ ЧИ ЗБУТУ МАЙНА, ОДЕРЖАНОГО ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Беніцький Андрій Сергійович

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри професійних та спеціальних дисциплін
(Херсонський факультет Одеського державного університету внутрішніх справ,
м. Херсон, Україна)

У статті проаналізовано ознаки суб'єкта та суб'єктивної сторони заздалегідь не обіцяного придбання, зберігання або збуту майна, здобутого злочинним шляхом. З'ясовано, що повинно включатися у предметний зміст суб'єктивної сторони придбання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом. Проведено історико-правовий аналіз кримінально-правових норм Російської імперії, Радянського Союзу, що встановлюють відповідальність за придбання або збут майна, здобутого злочинним шляхом, та визначено їх вплив на формування правових норм кримінального законодавства України. Встановлено критерії розмежування заздалегідь не обіцяного придбання та збуту злочинно здобутого майна від заздалегідь не обіцяного приховування злочину. Сформульовано рекомендації щодо кваліфікації діянь осіб, винних у злочині, передбачених ст.ст.198 та 396 КК України. Розглянуто проблеми кваліфікації діянь добросовісного набувача злочинно здобутого майна. Проаналізовано питання щодо правової оцінки діянь особи, яка викрала майно у особи, котра теж викрала це майно.

Ключові слова: причетність до злочину, приховування, придбання, збут, суб'єктивні ознаки.

СУБЪЕКТИВНЫЕ ПРИЗНАКИ ПРИОБРЕТЕНИЯ, ПОЛУЧЕНИЯ, ХРАНЕНИЯ ИЛИ СБЫТА ИМУЩЕСТВА, ДОБЫТОГО ПРЕСТУПНЫМ ПУТЕМ

Беницкий Андрей Сергеевич,

кандидат юридических наук, доцент,
профессор кафедры профессиональных и специальных дисциплин
(Херсонский факультет Одесского государственного университета внутренних дел,
г. Херсон, Украина)

В статье проанализированы признаки субъекта и субъективной стороны заранее не обещанного приобретения, хранения или сбыта имущества, добытого преступным путем. Выяснено, что должно включаться в предметное содержание субъективной

сторони придбання або продажу майна, отриманого кримінальним шляхом. Проведено історико-правовий аналіз кримінально-правових норм Російської імперії, Радянського Союзу, встановлюючих відповідальність за придбання або продаж майна, отриманого кримінальним шляхом, і визначено їх вплив на формування правових норм кримінального законодавства України. Встановлено критерії розмежування заздалегідь не обіщаного придбання і продажу кримінально отриманого майна від заздалегідь не обіщаного укривачества злочину. Сформульовано рекомендації по кваліфікації діянь осіб, винуватих у злочині, передбаченому ст.ст.198 і 396 КК України. Розглянуто проблеми кваліфікації діянь добросовісного придбачача кримінально отриманого майна. Проаналізовано питання про правову оцінку діянь особи, похитившого майно у особи, теж похитившого це майно.

Ключевые слова: причетність до злочину, укривачество, придбання, продаж, суб'єктивні ознаки.

SUBJECTIVE SIGNS OF PURCHASE, RECEIPT, STORAGE OR SALE OF PROPERTY OBTAINED BY CRIME

Benitsky Andrey Sergeevich,

candidate of law sciences, assistant professor,
professor of the department of professional and special subjects
(Kherson Faculty of Odessa State University of Internal Affairs,
Kherson, Ukraine)

The paper analyzes the signs of the subject and the subjective side of previously not promised purchase, storage or sale of property obtained by crime. We have examined awareness of the perpetrator of the predicate act, in order to have grounds for prosecution under Article 198 of the Criminal Code of Ukraine. The conditions under which the use of criminal property cannot be classified under Article 198 of the Criminal Code of Ukraine are defined. The research finds what should be included in the substantive content of the subjective aspect of the purchase or sale of property obtained by crime. We have provided historical and legal analysis of the criminal law of the Russian Empire, the Soviet Union, establishing responsibility for the purchase or sale of property obtained by crime, as well as determined their influence on the formation of legal norms of the criminal legislation of Ukraine.

The research establishes criteria of differentiation previously not promised purchase and sale of property from beforehand not promised concealment of a crime. We have determined that when a person commits previously not promised purchase, receipt, storage or sale of property obtained by crime, with special aim to conceal criminal property or traces of the commission of the predicate offense, such actions must be qualified under Article 198 of the Criminal Code, since the acquisition, receipt, storage or sale of property obtained by crime, absorb harboring crime. The paper formulates recommendations on the qualification of acts of perpetrators of crimes under Articles 198 and 396 of the Criminal Code of Ukraine. The problems of the qualification of bona fide purchaser's acts of the property obtained by crime, who, after learning about the source of origin of the property, continues to use it for their own purposes, are reviewed. We also analyze the legal assessment of actions of a person who has stolen already stolen property by another person.

Keywords: implication in a crime, concealment, purchase, sale, subjective signs.

В юридичній літературі України та інших колишніх радянських республік у правозастосовних органів виникають проблеми кваліфікації злочинів, які належать до

різновидів причетності. Складнощі виникають у встановленні суб'єктивних ознак придбання або збуту майна, здобутого злочинним шляхом, а також при відмежуванні даного прояву причетності до злочину від заздалегідь не обіцяного приховування злочинів та інших суміжних злочинів.

Суттєвий внесок у вивчення заздалегідь не обіцяного придбання або збуту майна, здобутого злочинним шляхом, внесли такі радянські дослідники, як Г. І. Баймурзін, І. А. Бушуєв, Г. Б. Віттенберг, М. Й. Коржан-ський, В. О. Кузнецов, В. Г. Смирнов, І. Х. Хакімов, М. Х. Хабібулін, а також сучасні вчені, такі як А. В. Зарубін, О. М. Крапивіна, М. М. Лапунін, А. Д. Макаров, А. Є. Мілін, Є. В. Пономаренко, Б. Т. Разгільдієв та ін. Однак єдиного підходу щодо тлумачення ознак суб'єкта та суб'єктивної сторони заздалегідь не обіцяного придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом, серед вчених держав колишнього СРСР немає.

Метою статті є визначення суб'єктивних ознак заздалегідь не обіцяного придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом, виявлення ознак суб'єкта та суб'єктивної сторони, за якими розглядуваний злочин відмежується від суміжних складів злочинів, а також встановлення впливу кримінального законодавства Російської імперії та Радянського Союзу на сучасне кримінальне законодавство України.

Суб'єктом придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом, є причетна особа, тобто та, яка не брала участі у вчиненні предикатного злочину й не давала до його закінчення обіцяння виконати згадані дії стосовно злочинного майна. Таке розуміння ознак суб'єкта зазначеного злочину нормативно закріплено у ст. 198 КК України, ст. 175 КК РФ, ст. 236 КК Республіки Білорусь та в інших кримінально-правових нормах держав колишнього Радянського Союзу.

Між тим в юридичній літературі зустрічається думка деяких авторів щодо розширеного тлумачення ознак суб'єкта заздалегідь не обіцяного придбання або збуту майна, здобутого злочинним шляхом. А. В. Зарубін вважає, що не може бути виконавцем придбання або збуту майна, отриманого злочинним шляхом, особа, яка брала участь у вчиненні предикатного злочину [1, с. 130–131]. Із таким висновком ми повністю згодні. Проте далі А. В. Зарубін робить зовсім дивний висновок, що зазначена особа може нести відповідальність за пособництво, підбурювання або організацію придбання або збуту майна, здобутого злочинним шляхом [1, с. 131]. Такий висновок автора не узгоджується із правилами кваліфікації при співучасті та причетності до злочину. А. В. Зарубін фактично зміщує зовсім різні за своєю правовою природою кримінально-правові інститути – причетності до злочину та співучасті в злочині.

Особи, які заздалегідь обіцяли придбати або збути майно, одержане злочинним шляхом, розглядались як пособники у вчиненні злочину. Крім того, діяльність особи, яка використовувала для своїх особистих цілей майно, здобуте внаслідок вчиненого нею ж злочину, не утворювала причетності до злочину. Такі діяння підлягали кваліфікації за тією ж кримінально-правовою нормою, яка передбачала відповідальність за вчинення такою особою предикатного (основного) злочину. Тому слід погодитися з думкою О. М. Крапивіної, А. Є. Міліна та інших вчених, які вважають, що заздалегідь не обіцяне придбання або збут майна, здобутого злочинним шляхом, є різновидом причетності до злочину [2, с. 91; 3, с. 145–146; 4, с. 122].

Предметний зміст суб'єктивної сторони придбання, отримання, зберігання чи збуту майна, одержаного злочинним шляхом, визначається обставинами, на які розраховувала особа, а саме: 1) те, що певний злочин уже вчинено іншою особою (іншими особами); 2) характер власної поведінки з приводу придбання або збуту майна, одержаного в результаті вчинення іншими особами злочину.

Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 198 КК України, повинен усвідомлювати той факт, що майно, стосовно якого він здійснює зазначені дії, одержано в результаті вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння. На це вказує термін "завідомо", розміщений у тексті диспозиції кримінально-правової норми. Якщо особа не усвідомлює злочинного походження згаданого майна, не можна говорити про наявність у її діях складу злочину, сформульованого в ст. 198 КК України. Для притягнення до відповідальності за ст. 198 КК України не має значення ступінь поінформованості особи про предикатний злочин. Цілком достатньо загального уявлення причетної особи про характер основного злочину. Ще на початку ХХ століття касаційний департамент Сенату Російської імперії визначав межі поінформованості особи, яка набуває або збуває майно, отримане злочинним шляхом. Так, Сенат роз'яснював, що для застосування ст. 180 Уставу про покарання, яке накладається мировими суддями 1864 р., не потрібно, щоб покупець точно знав про спосіб, яким було викрадено майно, але достатньо відомості йому, що купована річ не могла законно належати продавцеві [5, с. 282]. Стаття 180 зазначеного документу передбачала відповідальність за купівлю або прийняття в заставу завідомо краденого або отриманого через обман майна.

Радянське кримінальне право увібрало в себе це положення російського дореволюційного права стосовно розуміння придбання або збуту майна, завідомо отриманого злочинним шляхом. Між тим А. Д. Макаров допускає притягнення до відповідальності за придбання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом, якщо особа знала або мала підстави вважати, що майно здобуто злочинним шляхом [6, с. 14]. З таким підходом дослідника слід не погодитись, оскільки у випадку, коли особа припускає, що майно, яке вона придбала чи збуває, здобуто злочинним шляхом, то в її діях є ознаки непрямого умислу. Розгляданий злочин вчиняється тільки з прямим умислом.

У правозастосовних органів України нерідко виникають проблеми розмежування за суб'єктивними ознаками заздалегідь не обіцяного придбання або збуту злочинно здобутого майна і заздалегідь не обіцяного приховування злочину. Злочин, передбачений ст. 198 КК України має схожі ознаки з заздалегідь не обіцяним приховуванням злочину у таких його різновидах, як приховування слідів злочину або предметів, здобутих злочинним шляхом. Цікаво відзначити, що в деяких країнах придбання або збут майна, одержаного злочинним шляхом, розглядається як різновид заздалегідь не обіцяного приховування злочину. Наприклад, згідно зі ст. 215 КК Республіки Болгарія встановлено однакову відповідальність за заздалегідь не обіцяне приховування майна та заздалегідь не обіцяне придбання або збут майна, одержаного злочинним шляхом [7, с. 156].

По правилам кваліфікації, якщо заздалегідь не обіцяне приховування злочину є конститутивною ознакою об'єктивної чи суб'єктивної сторони складу іншого злочину, то за правилами конкуренції частини та цілого повинна застосовуватися норма, яка охоплює з найбільшою повнотою всі фактичні ознаки вчиненого діяння. Заздалегідь не обіцяне придбання або збут майна, завідомо отриманого злочинним шляхом, за наявності спеціальної мети – приховати злочин, може виступати як спеціальний вид приховування злочину. Таке положення впливає з аналізу ч. 5 та 6 ст. 27 КК України. Відповідно до ч. 5 ст. 27 КК України пособником є особа, яка заздалегідь обіцяла переховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, сліди злочину чи предмети, здобуті злочинним шляхом, придбати чи збути такі предмети або іншим чином сприяти приховуванню злочину. Виходячи з такого формулювання, придбання чи збут предметів, здобутих злочинним шляхом, законодавець розглядає як пособництво – приховування.

Згідно з положенням ч. 6 ст. 27 КК України не є співучастю не обіцяне заздалегідь переховування злочинця, знарядь і засобів вчинення злочину, слідів злочину чи предметів, здобутих злочинним шляхом, або придбання чи збут таких предметів. Таким

чином, законодавець України окремо розглядає не обіцяне заздалегідь приховування злочину та не обіцяне заздалегідь придбання або збут предметів, одержаних злочинним шляхом. Уцїй же нормі зазначено: «Особи, які вчинили ці діяннн, підлягають кримінальній відповідальності лише у випадках, передбачених статтями 198 та 396 цього Кодексу». Український законодавець не уточнює, які дії підпадають під санкції ст. 198, а які – під санкції ст. 396 КК України. Між тим, виходячи з аналізу ст.ст. 198 та 396, за такі дії, як не обіцяне заздалегідь приховування злочинця, знарядь і засобів вчинення злочину, слідів злочину чи предметів, здобутих злочинним шляхом, настає відповідальність за ст. 396 КК України, а за придбання чи збут предметів, одержаних злочинним шляхом, – за ст. 198 КК України.

Коли особа вчиняє заздалегідь не обіцяне придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом, з метою приховати злочинне майно або сліди вчинення предикатного злочину, то дії такої особи необхідно кваліфікувати за ст. 198 КК України. Придбання, отримання, зберігання або збут майна, одержаного злочинним шляхом, поглинають приховування злочину.

Особа буде нести відповідальність за придбання або отримання майна, здобутого злочинним шляхом, не тільки в особи, яка вчинила предикатний злочин та ще не була за нього засуджена, але й у тому випадку, коли вона була засуджена чи відбула покарання за основний злочин. Для приховування злочину характерно те, що приховувач здійснює свою діяльність стосовно особи, яка ще не була засуджена судом за вчинений предикатний злочин.

На думку деяких учених, якщо набувач або збувальник майна, здобутого злочинним шляхом, усвідомлює індивідуальні особливості злочину, тобто йому достовірно відомо про основні об'єктивні та суб'єктивні ознаки вчиненого предикатного злочину, приховування якого карається, то діяннн винного слід кваліфікувати за сукупністю злочинів – за заздалегідь не обіцяне придбання або збут майна, одержаного злочинним шляхом, і за заздалегідь не обіцяне приховування злочину[8, с. 83; 9, с. 79].

Навряд чи можна погодитися зі вченими, які вважають, що коли набувач майна, отриманого злочинним шляхом, достовірно знав, у результаті вчинення якого саме злочину було здобуто майно, то його дії містять склад придбання майна, здобутого злочинним шляхом, а також приховування злочину, які необхідно кваліфікувати за правилами ідеальної сукупності злочину. Як слушно зазначав у радянський період С. С. Яценко, прийняти пропозицію щодо кваліфікації придбання чи збуту майна, отриманого злочинним шляхом (ст. 213 КК УРСР 1960 р.), за сукупністю із приховуванням злочину (ст. 186 КК УРСР 1960 р.) або недонесенням про злочин (ст. 187 КК УРСР 1960 р.), якщо винному відомо, у результаті якого саме злочину здобуто майно, не можна, оскільки в такому випадку приховування і недонесення є частиною придбання чи збуту майна, отриманого злочинним шляхом. Прийняття пропозиції про кваліфікацію скоєного за сукупністю в такому разі б означало пред'явлення винній особі вимоги свідчити проти самої себе, що йде врозріз із положеннями кримінального процесу[10, с. 406].

Цікаву позицію висловлював в серединці ХХ століття радянський вчений М. І. Якубович, який вважав, що коли особа повністю обізнана стосовно всіх умов злочинного придбання чужого майна, наявною буде співучасть у злочині. Лише у тих випадках, вказував цей автор, коли покупець тільки в загальних рисах знав, що майно здобуто злочинним шляхом, дії його не переростають у приховування й підлягають кваліфікації за ст. 164 (придбання чужого майна, здобутого злочинним шляхом) КК РРФСР у ред. 1960 р. [11, с. 368]. Однак із такою думкою погодитися неможливо, оскільки незалежно від ступеня обізнаності особи про предикатний злочин, що був джерелом утворення майна, яке вона заздалегідь не обіцяючи придбала або збувала, така особа є причетною до злочину, а не співучасником злочину.

Ряд авторів вважають, що для кваліфікації придбання або збуту майна, отриманого злочинним шляхом, необхідно встановити мету злочину. На думку І. Погребняка, В. Г. Смирнова та інших вчених, метою розгляданого злочину є користь, отримання матеріальної вигоди для себе або інших осіб від вчиненого основного злочину [12, с. 60, 65]. Деякі автори стверджують, що мотив придбання або збуту майна, одержаного злочинним шляхом, є обов'язковою ознакою злочину, ним є користь. Але з такою позицією вчених слід не погодитися, оскільки ні радянський, ані вітчизняний законодавець не вказав у конструкції складу придбання або збуту майна, завідомо отриманого злочинним шляхом, корисливої мети або іншої мети як обов'язкової ознаки розгляданого злочину. Виходити за рамки ознак, які містяться в злочині, встановленому ст. 198 КК України, ми не можемо. Бажання особи ускладнити чи унеможливити розкриття або розслідування предикатного злочину, а отже, і притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності вирішальної ролі для кваліфікації діянь за ст. 198 КК України не відіграє. Для притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 198 КК України не важливо, з якою метою та з якого мотиву винна особа придбає, отримує, зберігає або збуває майно, здобуте злочинним шляхом. Тому на кримінально-правову кваліфікацію вчиненого мотиви та мета не впливають, але можуть бути враховані судом при призначенні винному справедливого покарання.

Відповідно до ст. 198 КК України добросовісний набувач, який дізнався про злочинне походження майна, яке він використовує, буде нести відповідальність за зберігання злочинно здобутого незалежно від того, коли він дізнався про джерело походження майна. Може виникнути ситуація, коли особа, яка збула майно, здобуте злочинним шляхом, уже після збуту дізнається про його злочинне походження. У такій ситуації кримінальна відповідальність за ст. 198 КК України виключається, оскільки така особа завідомо не знала про походження майна, яке вона збувала. Положенням нинішнього законодавства на таку особу не покладено обов'язку повідомляти органи влади про достовірно відомий їй предикатний злочин.

Особа може придбати або отримати майно, здобуте злочинним шляхом, але про джерело походження такого майна їй може стати відомо вже після того, як вона стала ним користуватись або зберігати. У такому випадку в діяннях особи містяться ознаки зберігання майна, здобутого злочинним шляхом. Ознаки придбання або отримання цього майна в її діях відсутні, оскільки на момент придбання або отримання така особа не знала про злочинне джерело їх походження. У радянській літературі із цього приводу виникали дискусії. Так, наприклад, В. О. Кузнецов вважав, що в разі якщо сумнівний набувач дізнається про злочинне походження використовуваного ним майна, але все одно продовжуватиме ним володіти й користуватися, то це спричиняє моральне, а не кримінальне засудження [13, с. 71]. Таке розуміння розгляданого злочину зумовлювалось аналізом ст. 213 КК УРСР 1960 р., у якій передбачалася відповідальність за придбання чи збут майна, завідомо одержаного злочинним шляхом. Такого складу, як зберігання майна, одержаного злочинним шляхом, у ст. 213 КК УРСР 1960 р. не було передбачено. Між тим із позицією В. О. Кузнецова слід було б не погодитись. Якщо сумнівний набувач дізнався про злочинне походження отриманого майна і не повідомив про це органи влади, а продовжує його зберігати, то своїми діями він приховує предикатний злочин. Якщо основний злочин входив до переліку злочинів, передбачених ст. 186 КК УРСР 1960 р., то для такої особи повинна була наставати кримінальна відповідальність за приховування предметів, здобутих злочинним шляхом. Своїми діями добросовісний набувач посягає на суспільні відносини у сфері захисту інтересів правосуддя.

Слід відзначити, що в дореволюційному російському законодавстві зазначені діяння добросовісного набувача кваліфікувались як злочин. Так, наприклад, відповідно до ст. 244 Кримінального Уложення Великого князівства Фінляндського було передбачено відповідальність за приховування чужого майна особою, яка добросовісно його придбала, але потім дізналася, що його здобуто злочинним шляхом [14, с. 285].

У юридичній літературі виникають питання щодо правової оцінки діянь особи, яка викрадає майно в особи, котра таке майно теж викрала. Так, наприклад, А. В. Зарубін вважає, що викрадення винним завідомо викраденого майна слід кваліфікувати за нормою, яка передбачає відповідальність за придбання майна, здобутого злочинним шляхом [1, с. 128]. Але з такою позицією дослідника навряд чи можна погодитися. Ще в ХІХ столітті О. Лохвицький справедливо зазначав, що злодій, який викрадає у вбивці частину здобичі, хоч і знаючи про те, що майно це здобуто злочинним шляхом, не стає приховувачем вбивці, а є винним у крадіжці [5, с. 164].

Відповідальність за заздальгідь не обіцяне придбання майна, здобутого злочинним шляхом, можлива лише за наявності угоди між виконавцем або іншим співучасником вчиненого предикатного злочину та причетною особою щодо придбання майна, яке було предметом цього злочину. У разі таємного або відкритого викрадення майна така угода неможлива. Зазначені дії особи необхідно кваліфікувати залежно від способу викрадення майна (як крадіжка, грабїж, розбїй або інший корисливий злочин).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Зарубин А. В. Уголовно-правовое регулирование прикосновенности к преступлению: дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.08 / Зарубин Андрей Викторович; Тюмен. юрид. ин-т МВД России. – Тюмень. – 2004. – 212 с.
2. Крапивина О. Н. Приобретение или сбыт имущества, заведомо добытого преступным путем: сравнительно-правовое, уголовно-правовое, уголовно-политическое и криминологическое исследование: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Крапивина Ольга Николаевна; Моск. гос. лингвист. ун-т. – Саранск, 2008. – 240 с.
3. Милин А. Е. Уголовная ответственность за приобретение или сбыт имущества, заведомо добытого преступным путем: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Милин Андрей Евгеньевич; Московский университет МВД РФ. – Москва, 2004. – 200 с.
4. Лапунин М. М. Вторичная преступная деятельность и ее криминализация: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Лапунин Михаил Михайлович; Саратовская государственная академия права. – Саратов, 2006. – 239 с.
5. Фойницкий И. Я. Курс уголовного права: Часть Особенная: Посягательства личные и имущественные / И. Я. Фойницкий, орд. проф. С-Петербур. ун-та; [под ред. с предисл.: проф. А. А. Жижиленко]. – [7-е изд., доп. и пересмотр.]. – Петроград: Юрид. общество при Петроград. ун-те, 1916. – 443 с.
6. Макаров А. Д. Уголовная ответственность за прикосновенность к преступлению: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Макаров Анатолий Дмитриевич; Российская правовая академия Министерство юстиции Российской Федерации. – М., 2004. – 176 с.
7. Уголовный кодекс Республики Болгария / [науч. ред. канд. юрид. наук, проф. А. И. Лукашова]; [пер. с болг. Д. В. Милушева, А. И. Лукашова]; [вступ. статья И. И. Айдарова]. – СПб. : Изд-во "Юридический центр Пресс", 2001. – 298 с.
8. Бушуев И. А. Ответственность за укрывательство преступлений и недоносительство / И. А. Бушуев. – М.: Юрид. лит., 1965. – 139 с.

9. Мурадов А. Н. Уголовная ответственность за приобретение или сбыт имущества, заведомо добытого преступным путем: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Мурадов Аслан Нусрат оглы. – М., 1985. – 23 с.

10. Уголовное право Украинской ССР на современном этапе. Часть Особенная / М. И. Бажанов, И. П. Лановенко, П. С. Матышевский, А. Я. Светлов и др.; [отв. ред. А. Я. Светлов]. – Киев: Наук. Думка, 1985. – 455 с.

11. Советское уголовное право (Общая и Особенная части): [учебник]: / [авт. кол. : В. Ф. Кириченко, М. И. Якубович]; [под ред. В. Д. Меньшагина]. – М.: Издательство Юридическая литература, 1958. – 515 с.

12. Смирнов В. Г. Понятие прикосновенности к преступлению по советскому уголовному праву / В. Г. Смирнов. – Л. : Издательство Ленинградского университета, 1957. – 129 с.

13. Кузнецов В. А. Борьба с преступным приобретением и сбытом имущества / В. А. Кузнецов. – К. : Наук. думка, 1970. – 160 с.

14. Лохвицкий А. Курс русского уголовного права / А. Лохвицкий, д-р прав. – [2-е изд., испр. и доп. Сведенное с кассацион. решениями]. – С.-Пб. : Скоропечатня Ю. О. Шрейера, 1871. – 714 с.